

«Асканійське диво», «Рай у степу», «Райський оазис», «Маленька Африка»... Якими тільки захопленими порівняннями й епітетами не наділяють чудове творіння природи і людини, унікальний заповідний куточок на півдні України – Асканію-Нову!

Засновник заповідника Фрідріх Едуардович Фальц-Фейн був нащадком німця-колоніста Йоганна Георга Фейна, який прибув з Саксонії до Катеринослава (1807). Його син Фрідріх Фейн до середини XIX ст. утримував 400 тис. овець, які щорічно давали 100 тис. пудів вовни. Його онуки володіли вже 750 тис. голів. Постійно розширюючи володіння для розведення мериносів, Ф. Й. Фейн викупив в уряді герцогства Ангальт-Дессау вівчарську колонію Асканія-Нова в Таврійській губернії. Після його смерті роду, що залишився без нащадків чоловічої статі, було надано право з'єднати прізвища Фальц і Фейн (Фальц-Фейн). Мати Фрідріха Едуардовича – успішна підприємниця Софія Богданівна Фальц (Фальц-Фейн), уродж. Кнауф (1835–1920), заснувала порт Хорли (1897), через який вивозилося товарне зерно з маєтків Фальц-Фейнів, а також пароплавання в Одесі і ряд підприємств у Преображенні, Дофіно, Одесі. Крім господарювання, землевласники Фальц-Фейн займалися благодійністю, громадською та політичною діяльністю. Вони були зведені у спадкове дворянство Російської імперії (1914).

Асканія-Нова, заснована герцогом Ангальт-Кетенським (1828) і придбана Ф. Й. Фейном (1856), у результаті опинилася у володінні його правнука. Захоплення Фрідріха Едуардовича природою підтримали батьки, звівши в маєтку вольєри для утримання диких тварин. Потім був закладений ботанічний сад і зоопарк (1887). Сам маєток славився успіхами в розведенні овець, великої рогатої худоби, коней, верблюдів та ін. Тут постійно займалися поліпшенням породи і дослідями із штучного схрещування різних порід. У 1898 р. власник оголосив про відкриття приватного заповідника. Згодом в його межах були організовані зоостанція (1910), наукова бібліотека, музей, відкрився відділення Петрівської сільськогосподарської академії з вівчарства (1916). Ф. Е. Фальц-Фейн першим в Європі зайнявся утриманням коней Пржевальського (1899), чим врятував їх від вимирання. Він першим у Російській імперії заснував не тільки естетичний, але і науковий заклад для акліматизації та охорони флори і фауни на заповідних землях незайманого степу. Його дітище привертало увагу громадськості і вчених різних країн.

1

1. «Король вівчарства» Фрідріх Фейн (1794–1864)

„König der Schafzucht“ Friedrich Fein (1794–1864)

2. Фрідріх Едуардович Фальц-Фейн (1863–1920) з Росії емігрував, помер у Берліні

Friedrich Eduardowitsch Falz-Fein (1863–1920) emigrierte aus Russland, verstarb in Berlin

2

4. Герб дворян Фальц-Фейн. 1915
Wappen der Adelligen Falz-Fein. 1915

Герб рода Дворян Фальц-Фейн.

„Wunder von Askania“, „Paradies in der Steppe“, „Paradisische Oase“, „Klein-Afrika“... Welch begeisterte Vergleiche und Epithel wählt man nicht alles als Bezeichnung dieses wunderbaren Werks von Natur und Menschen, die einzigartige naturschutzgelagerte Gegend im Süden der Ukraine – Askania Nova!

Der Gründer des Naturschutzgebiets, Friedrich Eduardowitsch Falz-Fein, war ein Nachfahre des deutschen Kolonisten Johann Georg Fein, der 1807 aus Sachsen nach Jekaterinoslaw kam. Sein Sohn Friedrich Fein hat Mitte des 19. Jh. 400 Tausend Schafe gehalten, die jährlich 100 Tausend Pud Wolle brachten. Seine Enkel besaßen schon 750 Tausend Schafe. Seine Ländereien für die Zucht von Merinoschafen erweiternd, kaufte F. I. Fein der Regierung des Herzogtums Anhalt-Dessau die Schafzuchtkolonie Askania Nova im Gouvernement Taurien ab. Nach seinem Ableben wurde seinen Nachkommen, die ohne männlichen Erben blieben, gestattet die Nachnamen Falz und Fein zu vereinen (Falz-Fein). Die Mutter von Friedrich Eduardowitsch, die erfolgreiche Unternehmerin Sofia Bogdanowna Falz, geb. Knauf (1835–1920), legte den Hafen Chorly an (1897), über den Getreide aus den Gütern der Falz-Fein verschifft wurde, gründete eine Reederei in Odessa und mehrere Betriebe in Preobraschenka, Dofineh, Odessa. Neben der Wirtschaftsführung haben sich die Grundbesitzer Falz-Fein mit wohltätigen, gesellschaftlichen und politischen Aufgaben befasst. 1914 wurden sie in den Erbadel des Russischen Reiches erhoben.

Askania Nova, vom Herzog von Anhalt-Cöthen 1828 gegründet und 1856 von F. I. Fein erworben, wurde schließlich Eigentum seines Urenkels. Die Begeisterung von Friedrich Eduardowitsch für die Natur wurde von seinen Eltern unterstützt, die auf dem Gut ein Freigehege für wilde Tiere errichtet haben. Danach wurden ein botanischer Garten und ein Zoo angelegt (1887). Das Gut selbst war durch Erfolge bei der Zucht von Schafen, Rindern, Pferden, Kamelen u.a. bekannt. Hier wurde ständig an der Verbesserung von Viehrassen gearbeitet und mit der künstlichen Kreuzung verschiedener Viehrassen experimentiert. 1898 verkündete der Eigentümer die Eröffnung eines privaten Naturschutzgebiets. Danach wurde auf dessen Gelände eine Zoostation (1910), eine wissenschaftliche Bibliothek, ein Museum, eine Abteilung für Schafzucht der Landwirtschaftlichen Akademie in Petrowskoe (1916) gegründet. F. E. Falz-Fein begann als erster in Europa Przewalski-Pferde zu halten, wodurch er sie vom Aussterben bewahrte. Als erster im Russischen Reich hat er eine Einrichtung geschaffen, an der man sich nicht nur ergötzen, sondern sich auch der wissenschaftlichen Tätigkeit der Akklimatisierung und des Schutzes von Flora und Fauna auf den geschützten Flächen der unberührten Steppe widmen konnte. Sein Werk hat die Aufmerksamkeit der Öffentlichkeit und der Wissenschaftler verschiedener Länder auf sich gezogen.

5. Асканія-Нова. Початок XX ст.
Askania Nova. Anfang 20. Jh.

3

3. Реклама Чорноморсько-Азовської фабрики консервів Софії Фальц-Фейн в Одесі і Дофіно. 1915

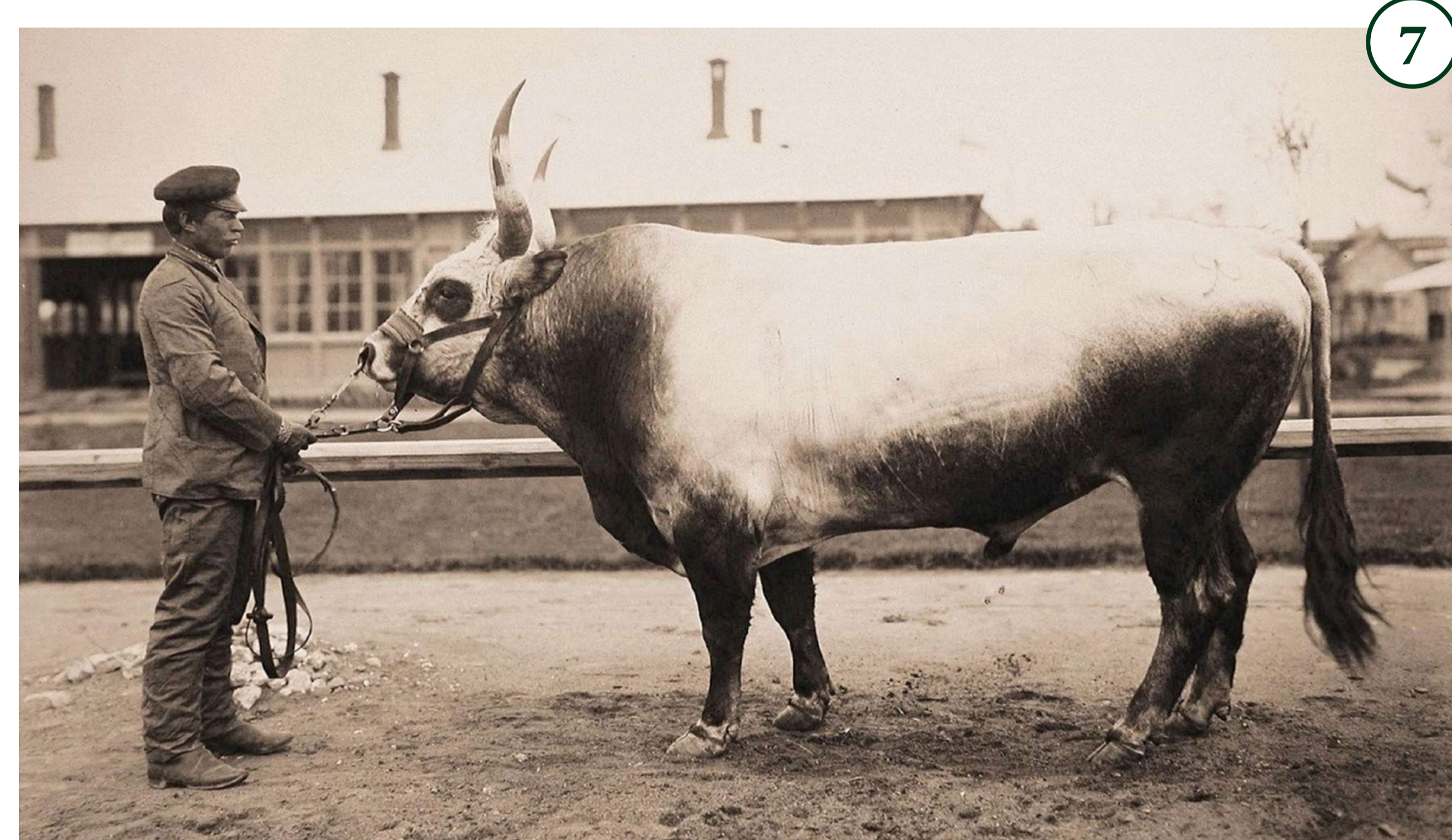
Werbung der Schwarzmeer-Asowschen Konservenfabrik von Sofia Falz-Fein in Odessa und Dofineh. 1915

6

6. План Асканії-Нової. 1920
Plan von Askania Nova. 1920

Після революції націоналізовану Асканію-Нову проголосили народним заповідним парком (1919), що, однак, не вберегло її від розграбування і руйнування під час громадянської війни. Потім вона стала державним степовим заповідником «Чаплі» (1921). За роки радянської влади були зроблені спроби перетворити його в звичайне аграрне підприємство – третину території розорали в 1920-ті, ще третину – в 1960-ті рр. Однак заповідник був збережений і включений до Міжнародної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО (1984). В незалежній Україні він отримав ім'я свого засновника (1994). Сьогодні Біосферний заповідник «Асканія-Нова» ім. Ф. Е. Фальц-Фейна в Херсонській області є природоохоронним та науково-дослідним комплексом. Його площа понад 33 тис. га, з яких абсолютно заповідна зона цілинного степу, якого ніколи не торкався плуг, займає більше 11 тис. га, зона антропогенних ландшафтів – понад 15 тис. га. Різні види ковила складають 70 % рослинності. У степу пасуться сайгаки, буйволи, антилопи, ватуссі, зебри, коні Пржевальського, бізони, олені. Дивовижне видовище, немов біблійний сюжет із мешканцями Ноевого ковчега, що вийшли на суходіл, ожив в українському степу...

7. Бик на прізвисько Красень української породи, вирощений у господарстві Фальц-Фейна. 1896

Bulle „Krasawez“ der ukrainischen Rasse, aufgezogen im Landgut von Falz-Fein. 1896

8. Мериноси в Асканії-Новій. 1930
Merinoschafe in Askania Nova. 1930

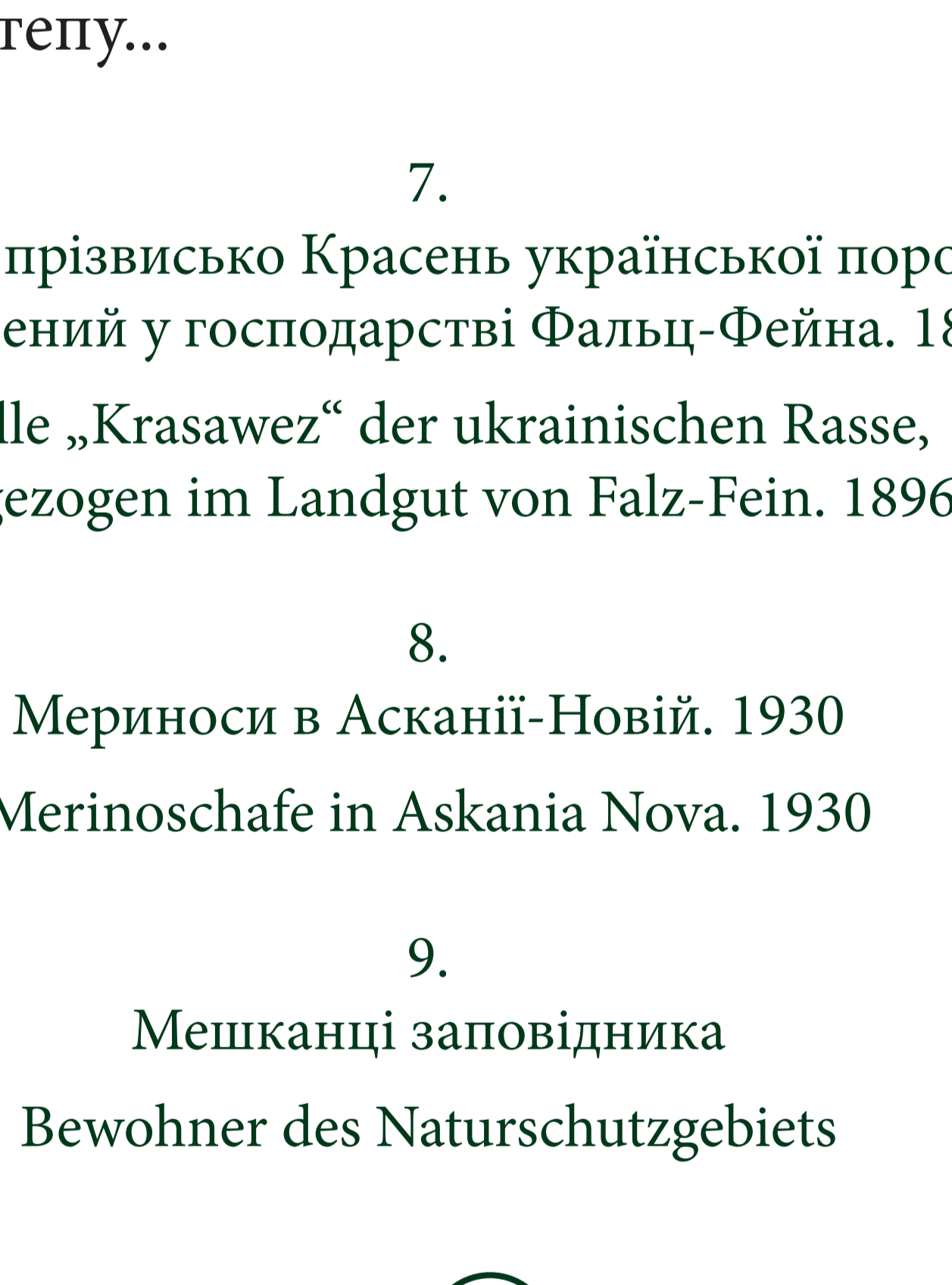
9. Мешканці заповідника
Bewohner des Naturschutzgebiets

4

4. Nach der Revolution hat man das nationalisierte Askania Nova zu einem volkseigenen Naturschutzpakt erklärt (1919), was es jedoch nicht vor Plünderung und Zerstörung während des Bürgerkrieges bewahrte. Dann wurde es zu einem staatlichen Steppen-Naturschutzgebiet „Tschapl“ (1921). In den Jahren der Sowjetmacht versuchte man es zu einem gewöhnlichen Agrarbetrieb zu machen: ein Drittel des Geländes wurde in den 1920er Jahren umgepflügt, ein weiteres Drittel in den 1960er Jahren. Das Naturschutzgebiet blieb jedoch erhalten und wurde in das Weltnetz der Biosphärenreservate der UNESCO aufgenommen (1984). In der unabhängigen Ukraine bekam es den Namen seines Gründers (1994). Heute ist das F. E. Falz-Fein-Biosphärenreservat im Gebiet Cherson ein Naturschutz- und Forschungskomplex. Seine Fläche beträgt mehr als 33 Tausend ha, von denen die ausschließlich naturschutzgelagerte Steppenzone, die nie von einem Pflug berührt wurde, mehr als 11 Tausend ha einnimmt. Die Zone der anthropogenen Landschaften umfasst mehr als 15 Tausend ha. Verschiedene Federgrasarten machen 70 % der Vegetation aus. In der Steppe weiden Saigaantilopen, Büffel, Antilopen, Watussi-Rinder, Zebras, Przewalski-Pferde, Wisente, Hirsche. Eine wunderbare Ansicht, als ob die biblische Erscheinung von der Anlandung der Bewohner der Arche Noah in der ukrainischen Steppe aufgelebt wäre...

8

8. Мериноси в Асканії-Новій. 1930
Merinoschafe in Askania Nova. 1930

9. Мешканці заповідника
Bewohner des Naturschutzgebiets

9

9. Мешканці заповідника
Bewohner des Naturschutzgebiets

